

kerületi Zugligeti úton, a XV. kerületi Testvériség téren és a XXII. kerületi Budafoki téren. Egy megállót a szakszervezeti hálózat kérésére hoztunk létre a X. kerületi Keresztúri út 39. számú épület elé, az Alumínium Szerkezeti Gyár mellett. Ebben a megállóban a gyári kollektíva a kölcsönzöhelyhez kis fülkét épített.

A bezárt fiókkönyvtár minden olvasója külön értesítést kapott a mozgókönyvtár megfelelő állomáshelyéről, kölcsönzési idejéről, ugyanígy a mozgókönyvtár olvasói, az érdekelt tanácsok, intézmények, iskolák is ott, ahol a bibliobusz tartózkodási ideje megváltozott.

A szolgáltatás bővülése a munkaszervezést is érintette. A bibliobuszok személyzete nyolc tagból áll: egy könyvtárvezető, három könyvtáros, egy könyvtártechnikus (adminisztrátor), egy raktárkezelő és két gépkocsivezető tartozik a mozgókönyvtárak személyzetéhez. A könyvtárvezető megtervezi és irányítja a munkát; kapcsolatot tart a kerületek társintézményeivel; gazdálkodik, elosztja és ellenőrzi a feladatokat a munkatársak között. A kölcsönzésben és minden egyéb érdemi munkában idejétől függően maga is részt vesz. A három könyvtáros rendszeresen kölcsönöz, az olvasói nyilvántartás munkáját, a propagandatevékenységet, az állománygyarapítást, az állományelemzést, a katalógusszerkesztést, illetve a munkatervben megfogalmazott feladatokat megosztva végzik.

Az összes adminisztratív, illetve előkészítő feladattal a technikus foglalkozik: a csoportos leltárkönyv vezetése, az újságok nyilvántartásba vétele, a felszólítások, a pénzügyi adminisztráció stb. tartozik munkakörébe, s időnként bizonyos nagy forgalmú állomásokon segít a könyvtárosoknak, illetve helyettesíti őket betegség, szabadság idején. A raktárkezelő a raktár rendjének, tisztaságának megteremtésén kívül a könyvek javítását, bélyegzését, műanyagborítását végzi, de foglalkozik anyagátvétellel stb is.

A gépkocsivezetők a kölcsönzéskor az állomáshelyen tartózkodnak, és technikai feladatok végzésében segítenek a könyvtárosoknak.

A könyvtárosok egyenlőtlen munkaidőben dolgoznak, beleértve a könyvtárvezetőt is. Mindegyikükre jut hetenként két hosszú munkanap (9—20 óráig) és egy váltott szombat (9—15 óráig) a buszon. A munkarendet úgy alakították ki, hogy ugyanaz a könyvtáros járjon ugyanarra az állomásra. Arra is ügyelnek, hogy mindkét járműről egyazon időben legyen bent a központban egy-egy munkatárs, a közös problémák és feladatok megbeszélésére.

Cziboly Józsefné — Szőke Tiborné

A minisztérium vizsgálataiból

A debreceni tudományegyetemi könyvtár eredményei és gondjai

A minisztérium könyvtárügyi osztályának szakfelügyeleti tevékenysége nemcsak a közművelődési könyvtárakra terjed ki, munkájában országos szakkönyvtárak, egyetemi könyvtárak vizsgálatára is sor kerül. Indokolt tehát időnként ezekről is beszámolni, és talán még indokoltabb ebben az esetben, amikor az ország második legnagyobb állományával rendelkező — és ennek megfelelően a könyvtárközi kölcsönzésben országosan is igen előkelő helyet betöltő — könyvtára a téma.

Előjáróban szögezzük le, hogy a *Kossuth Lajos Tudományegyetem könyvtárának* szakfelügyeleti vizsgálata rendhagyó volt. Nem terjedt ki ugyanis a könyvtár valamennyi funkciójára és tevékenységére: a könyvtári szervezetet, az állománygyarapítás elveit és gyakorlatát tanulmányozta, tájékozódott a könyvtári munka személyi és tárgyi feltételeiről, és választ keresett arra a kérdésre, milyen szerepet töltsen a könyvtár a város, a megye, a régió és az ország könyvtári ellátásában. A vizsgálat 1975. októberében egy hét alatt zajlott le, ez idő alatt 11 könyvtáros: egyetemi könyvtári igazgatók, osztályvezetők, a minisztérium munkatársai és más szakemberek vizsgálták a könyvtári munka bizonyos területeit.

A debreceni egyetemi könyvtár 1975. évi jelentése szerint a könyvtár állománya 2 826 865 egység — ebből a könyvek száma 863 208, a periodikáké 102 088 kötet —, a gyarapodás 1975-ben 10 394 kötet könyv, az elmúlt évben járatott periodikák száma 1619 volt. A 4554 beiratkozott olvasó 158 372 alkalommal kereste fel a könyvtárt, s 74 916 dokumentumot kölcsönzött. A könyvtár állandó főfoglalkozású dolgozóinak száma hetvenhat volt.

Az egyetem és könyvtára, az egyetemi könyvtári szervezet

A központi könyvtár és az egyetem kapcsolata általában megfelel a jogszabályok előírásainak: a könyvtár igazgatója részt vesz az egyetem tanácsának ülésein, és a rektorhelyettes irányításával *könyvtári tanács* működik. Ez a kapcsolat lehetővé teszi, hogy a könyvtár értesüljön az egyetem életének lényeges eseményeiről, kérdéseiről, és saját munkájában érvényesítse az egyetem szempontjait, az egyetem pedig rendszeresen tájékozdhat a könyvtárának működéséről, eredményeiről és gondjairól. A vizsgálat vezetője megbeszélést folytatott *dr. Kónya István* rektorral, melynek során meggyőződhetett arról, hogy az egyetem vezetése tisztában van a könyvtár legsúlyosabb gondjaival, pénzügyi és férőhelyneheztségeivel, és fontos feladatának tekinti megoldásukat. Ennek ellenére a vizsgálat megállapításai szerint az említett kapcsolat lehetőségeinek kihasználásában még mindkét fél rendelkezik tartalékokkal. A vizsgálati beszámoló javasolta, hogy a könyvtár képviselője vegyen részt a kari tanácsülések munkájában, ami megjavíthatná a könyvtár informáltságát, közvetlenebbé tethetné az egyetem és a könyvtár kapcsolatát.

A könyvtár pénzügyi ellátásának krónikus nehézségei, a beszerzési keretek rendszeres elégtelensége és a könyvtár nem kielégítő évközi tájékozottsága saját költségvetésének felhasználásáról szintén az egyetemi vezetés és a könyvtár közti információáramlás hiányos voltát jelzi. Ezért a vizsgálat javasolta a könyvtári tanács kibővítését az egyetem gazdasági vezetésének megfelelő szintű képviselőjével.

Az egyetemi könyvtári hálózat arculata kettős. Egyrészt — a *kémiai szakkönyvtár* létrehozásával és működtetésével — az egyetem és könyvtára országosan figyelemre méltó lépést tett a korszerű, integrált könyvtári szervezet kialakítása felé; másrészt azonban — a többi tanszéki könyvtár ma már szokatlanul laza kapcsolatának következményeként — a könyvtári ellátás gazdaságtalan elaprózódását eredményező hagyományos tanszéki önállóság jellemzi a hálózatot. A más egyetemi könyvtári hálózatokban is létrehozott különféle tömbkönyvtárakkal, tanszékcsoporti könyvtárakkal szemben a debreceni kémiai szakkönyvtárban sikerült nemcsak egybegyűjteni és együtt kezelni több rokon tanszék könyvvállományát, hanem azt a központi könyvtár különálló, mégis szerves részévé tették, s így a központi könyvtárral azonos feldolgozási, feltárási és könyvtárhasználati módszereket alkalmazhattak. Ezáltal lehetővé vált a gazdaságtalan párhuzamos beszerzések elkerülése, sikerült az adott állományrész az egész egyetem közkincsévé tenni, mégpedig úgy, hogy ez a rész még „földrajzilag” sem szakadt el az iránta legerősebben érdeklődő felhasználói rétegtől. A kémiai szakkönyvtár mint „integrációs modell”, úgyszólván kísérleti jelleggel jött létre, és e kísérlet eredményeit a vizsgálat kedvezően értékelte. Létrehozását, megszervezését, működésének eddigi tapasztalatait érdemes lenne az általánosíthatóság igényével alaposan tanulmányozni és elemezni — erre azonban sem a vizsgálat, sem a jelen cikk nem vállalkozhatott. (A kémiai szakkönyvtár létrehozását és működését az egyetemi és főiskolai könyvtárak miskolci konferenciáján *dr. Gomba Szabolcsné* ismertette. Beszámolóját az érdeklődők a konferencia anyagát közreadó OKDT-tanulmánykötetben olvashatják majd.)

Az egyetem könyvtári hálózatának további tagjai (a *tanszéki könyvtárak*) rendkívül lazán kapcsolódnak a központi könyvtárhoz. A vizsgálat elmarasztalta a tanszéki könyvtárak túlzott önállóságát és rámutatott arra, hogy ez — a már említett elaprózódás következtében — a szakirodalmi információellátást a mai szükségleteket már kielégíteni nem tudó szinten rekeszti meg, s a könyvtár szinte valamennyi tevékenységében érezteti kedvezőtlen hatását. A dokumentumok egy része közvetlenül a tanszéki könyvtárakba érkezik, így ezek egységes kezelésére, feldolgozására, feltárására és rendelkezésre bocsátására nincs megfelelő biztosíték. Ezek a dokumentumok csak esetlegesen kerülnek be az egyetem könyvtári állományának központi nyilvántartásába. Ebből következik, hogy beszerzésüket a tanszékek között senki sem hangolja össze, ami nyilvánvalóan fölösleges beszerzésekhez is vezet. Ugyanakkor a központi nyilvántartás hiánya miatt ezek a dokumentumok elvesznek az egyetem minden más — nem az adott tanszékhez tartozó — dolgozója vagy hallgatója és az egyetemen kívüli érdeklődés, a könyvtárközi kölcsönzési igények számára.

Az egyetem központi könyvtára jóformán csak szolgáltatásaival kapcsolódik a tanszéki könyvtárakhoz, e tekintetben viszont dicséretesen „szolgálja ki” azokat. Technikai szolgáltatásaiért a tanszéknek jóformán csak anyagát számol fel. A külföldi folyóiratok megrendelésével, a „devizás” könyvek beszerzésének adminisztratív lebonyolításával és központi feldolgozásával jócskán tehermentesíti a tanszéki könyvtárosokat. Mindez azonban nem pótolja és nem teszi szükségletelenné a hálózati központi funkciókat, a hálózat tagkönyvtárainak módszertani segítségét és irányítását, a hálózati beszerzések összehangolását, ami elvben a központi könyvtár feladata lenne, de a jelenlegi helyzet alig teszi lehetővé e funkciók ellátását.

Gyűjtőkör, állománygyarapítás, szakreferensek

A könyvtár jelenlegi gyűjtőköre hosszú fejlődés eredménye, mely a felszabadulás után köztulajdonba került állomány szelektív átvételével, majd a mennyiségi szemléletű gyűjtési gyakorlat elhagyásával vette kezdetét, és voltaképpen nem fejeződött be a gyűjtőköri utasítás részletes kidolgozásával, illetve a szakreferenseknek az állománygyarapító munkába való bekapcsolásával sem. Az állománygyarapítás alapelveit, a gyűjtőkör kereteit részletesen meghatározza a gyűjtő mintaszerűen kidolgozott *gyűjtőköri szabályzata*. Igen dicséretes, hogy a szabályzat a gyűjtemény szerves kiegészítéséről és a gyűjteménybe nem illő műveknek az állományból való kivonásáról egyaránt intézkedik. Gyűjtési előírásait jól kiegészíti az állományba nem kerülő, illetőleg abból folyamatosan kivonandó dokumentumoknak jelleg és műfaj szerinti meghatározása.

A könyvtár gyűjtőköri szabályzatának kialakításakor bonyolult feladat előtt állt: mint egyetemi könyvtár tudományos színvonalú irodalmat gyűjt az egyetem oktatási és kutatási tevékenységének körén belül, mint nemzeti gyűjtőkörű könyvtár viszont teljességre törekszik a magyar és a magyar vonatkozású nyomdatermékek gyűjtésében. E két feladat (melyhez harmadikként hozzájárulnak a könyvtár szervezeti és működési szabályzatában kimondott, „a Tiszántúlra vonatkozóan tudományos táj-könyvtári feladatok”) a gyűjtőköri szabályzatot és az annak alapján kialakult állománygyarapítási gyakorlatot helyenként ellentmondásossá teszi. Ez a megállapítás azonban nem áll ellentétben a vizsgálatnak azzal a véleményével, hogy a gondosan és részletesen kimunkált szabályzat példamutató. A szabályzatról szólva azonban azt is el kell mondani, hogy kialakítói az optimumot tűzték ki célul, és kevesebb figyelmet fordítottak a valós lehetőségekre. A szabályzat kialakítása óta eltelt idő változásokat hozott Debrecen könyvtári térképén. A szabályzat (a Református Kollégiumi Nagykönyvtár és a megyei könyvtár említésével) csak elvben utal a *gyűjtőköri együttműködés* szükségességére. Jelenleg Debrecenben a KLTE-n kívül két egyetem, további három felsőoktatási intézmény, számos kutatóintézet és üzem működik. Ezek létét, könyvtáraik működését ma már a KLTE könyvtára sem hagyhatja (s gyakorlati tevékenységében nem is hagyja) figyelmen kívül.

Nem számonkérés, csak Debrecen legnagyobb könyvtára tevékenységének értékelése közben felmerült gondolat (mely a vizsgálati beszámolóban nem is kapott helyet), hogy a városban működő könyvtárak gyűjtőkörének elhatárolása, a gyűjtőköri és még inkább a szolgáltatási együttműködés helyi formáinak kialakítása ma még megoldásra váró feladata Debrecen könyvtárügyének. Nagysága, tekintélye és országos jelentősége alapján alighanem a KLTE könyvtárára hárul ez a feladat.

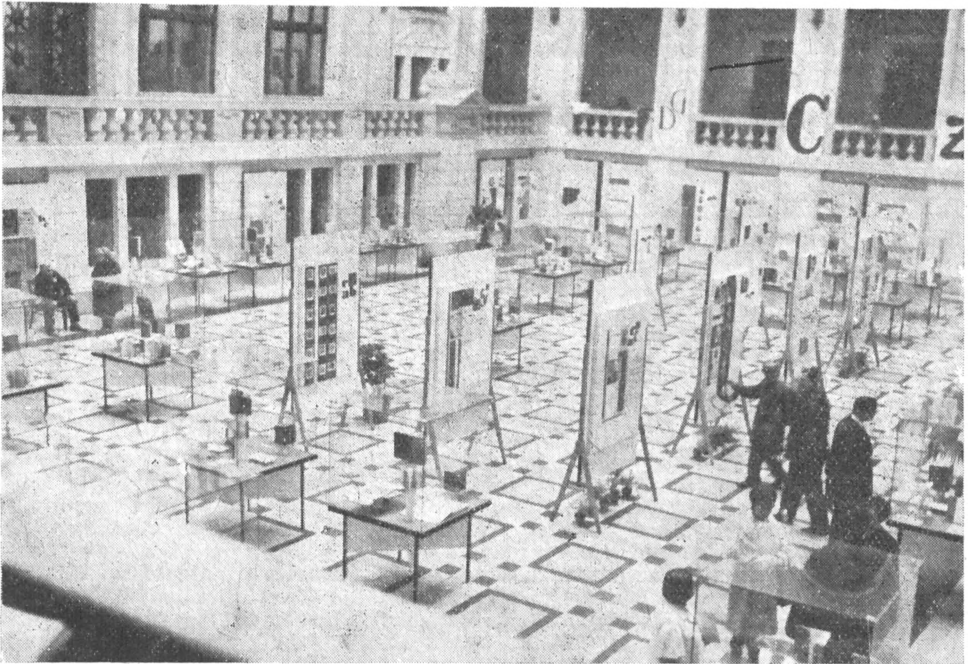
Az egyetem központi könyvtárának állománygyarapítását jól oldották meg szervezettel is. A gyűjtőköri szabályzatban rögzített elvek gyakorlati megvalósulását megfelelő színvonalon biztosítja a *szakreferensi rendszer*. Az adminisztratív teendőket más szervezeti egység látja el, így a szakreferensek — az adminisztrációtól mentesülve — szaktudományuk fejlődésével lépést tarthatnak, ami lényeges feltétele a kellő színvonalú állománygyarapító munkájuknak. Ugyancsak a szakreferensi rendszer teszi lehetővé az állomány megfelelő feltárását is a szakreferenseknek a feldolgozó munkába történt bekapcsolása révén.

A könyvtár fejlődésének fontos állomása volt a szakreferensi rendszer kialakítása, amely személyileg is egyesítette a könyvtáros tájékozottságát a szakmai illetékeséggel. Ennek előnyeit igen jól gyümölcsöztetik az állomány gyarapításában és feltárásában, s általa megteremtődött a korszerű tájékoztató munka egyik legfontosabb szervezeti feltétele. E lehetőség szervezett és rendszeres kihasználásának folyamata megindult, és továbbfejlődése is biztosítottnak látszik.

Fejlesztési gondok

Szinte minden egyetemi könyvtárunknak évek óta súlyos gondja az állománygyarapításra fordítható összegek elégtelensége, és ez alól a KLTE könyvtára sem kivétel.

A gyűjtőköri leírás „tágasságával” szemben az anyagi lehetőségek túl szűkre szabják a könyvtár állománygyarapítási mozgásterét: gyakorlatilag csak az egyetemen oktatott tárgyak világnyelveken megjelent legfontosabb kiadványaiból válogathat a könyvtár, és a tanulmányi anyagot is csak kis példányszámban tudja beszerezni. A hallgatók panaszkodnak, hogy az egyetem könyvtárában jóformán *képtelenek hozzájutni a kötelező és az ajánlott irodalomhoz!* A Debreceni Megyei Könyvtárba a KLTE hallgatóinak 34—35%-a iratkozik be, ezek legnagyobb része a tanulmányi irodalmat kereső bölcsész. Ezt nem roghatjuk fel az egyetemi könyvtárnak, ha tekintetbe vesszük, hogy például az egyetemes történelem szakirodalmának beszerzésére

A debreceni Egyetemi Könyvtár kiállítása az aulában az 500 éves magyar könyv ünnepén

mindössze 26 300, a magyar történelemre 5800, a magyar és a finnugor nyelvészet irodalmának gyarapítására pedig 5400 forintot költhet. Kérdéses az is, hogy ezek az összegek milyen mértékben teszik lehetővé a kutatói szintű igények (tehát az egyetemi oktatók igényeinek) kielégítését.

A könyvek és a folyóiratok közismert folyamatos áremelkedésével a könyvtár *beszerzési kerete* nem tart lépést, így az 1967 óta gyakorlatilag — vásárló értékében — folyamatosan csökken. Az egész egyetemet tekintve azonban az az ellentmondásos helyzet állt elő, hogy a tanszéki könyvtárak beszerzési kerete évek óta magasabb, mint a központi könyvtaré. A tanszéki könyvtárak anyagi lehetőségei, jóllehet ezeket nem tudják ésszerűen, gazdaságosan és az egész egyetem javára felhasználni, kétszer olyan gyorsan növekednek, mint az egész egyetem szakirodalmi ellátására hivatott központi könyvtaré.

Az *elhelyezési gondokkal*, helyhiánnyal küzdő, súlyos gondban levő könyvtárak közé tartozik a debreceni tudományegyetemi könyvtár is. A központi könyvtár az egyetem építéskor ugyan igen jó helyet kapott: az oktatási főépületben, jól megközelíthető, központi helyen vannak helyiségei. A húszas évek végén tervezett könyvtár azonban napjainkra még a létesítéskor számításba vett fejlődés esetében is betelt volna. Az utóbbi negyedszázad viszont az akkor tervezettnél sokkal nagyobb ütemű fejlődést, több használót, ennek megfelelően több szolgáltatást, magasabb dolgozói létszámot és — nem utolsósorban a kötelempéldányok révén — jóval nagyobb mérvű állománygyarapodást hozott. S mivel közben az egyetem egésze is fejlődött és nőtt, az eredetileg könyvtári célokra épült helyiségek egy részét is igénybe vette. Így végül is az állomány és a feladatok növekedése a rendelkezésre álló terület csökkenésével járt együtt. Mindez 1975-re olyan helyzetet teremtett, hogy a központi könyvtár kezelésében levő összes olvasóhely még a KLTE nappali tagozatos hallgatóinak és oktatóinak 10%-a számára sem elegendő. A központi olvasóteremben (ahol egy olvasóra 1,8 m² alapterület jut) a használatára elsősorban illetékes hallgatók 5,40%-a számára van helyben olvasási lehetőség. Ugyanakkor — mint említettük — a beszerzési keretek nem teszik lehetővé a tanulmányi anyag nagy példányszámú beszerzését, tehát a hallgatói tömegigényeket a könyvtár csak helyben olvasással tudja kielégíteni. A tanszéki könyvtárak mellett viszont több helyen 10—20 személyes — szemináriumok tartására is felhasznált — olvasószobák alakultak ki. Az egyetem természettudományi karán egy 1973-ban végzett felmérés 176 olvasói helyet mutatott ki. Bár a

hallgatók jelentékeny hányada rendszeresen használja a tanszéki könyvtárakat, ezek a helyek voltaképpen nem segítenek az egyetemi könyvtár helygondján, hiszen a hallgatók és a tanszéki könyvtárosok szorgalmi, illetve munkaideje nagy részének egybeesése, valamint a tanszéki könyvtárosok legtöbbször más irányú elfoglaltsága miatt használhatóságuk mértéke rendkívül alacsony. Ismét egy vizsgálati beszámolón kívüli —, de annak megállapításaiból fakadó gondolat: A tanszéki könyvtárak gyarapodását (egyes esetekben a tanulmányi anyag nagy példányszámú beszerzésével) és az elszórt olvasóhelyek nagy számát tekintve úgy tűnik, hogy a tanszéki könyvtárak erőteljes növekedése a hallgatók ellátásának érdekében történik, mert erre a központi könyvtár nem képes, holott éppen a tanszéki könyvtárak növekedése és hálózati kapcsolataik lazasága teszik erre képtelenné a központi könyvtárt, pénzt, helyet és az összegyűjtött dokumentumvagyonnal való gazdálkodás lehetőségét vonva el tőle.

A könyvtár igénybevétele

A KLTE hallgatóinak több mint 90%-a iratkozik be a könyvtárba, de olvasó a szomszédos orvostudományi egyetem hallgatóinak mintegy 30%-a is. A beiratkozott olvasók 58%-a egyetemi hallgató, 25%-a egyetemi dolgozó, 10,7%-a a városból jön az egyetemi könyvtárba, 6,3%-a pedig középiskolás diák. Ez utóbbiak 1974-ben átlag 8,5 alkalommal látogatták a könyvtárat, a városi látogatókra 18,5, egy orvostanhallgatóra pedig 13,8 látogatási alkalom jut. Kiugróan magas a bölcsészhallgatók látogatási száma: az egy bölcsész olvasóra jutó látogatások száma évi 82,7; de még a természettudományi kar hallgatóinak évi látogatási átlaga is 38,7. A kölcsönzési alkalmak százalékos megoszlása is hasonló képet mutat. A kölcsönzési forgalom 69,40%-át a hallgatói forgalom adja, ebből az alkalmak 40,6%-a jutott a bölcsészhallgatókra, 7,4% az orvostudományi egyetem, 40% pedig más egyetemek és főiskolák hallgatóira. A kölcsönzési alkalmak megoszlásában 5,6% az egyetemi oktatók, 25% a városi olvasók részesedése. A könyvtár olvasói 1974-ben összesen 34 324 alkalommal vették igénybe a kölcsönzőszolgálatot, az olvasóteremben pedig 102 615 látogatást jegyeztek fel.

Érdekes és nem lebecsülendő módszere a könyvtárnak, hogy az elsőéves hallgatók ismerkedését a könyvtárral a KISZ szervezésére bizza, megszüntetve ezzel a könyvtárlátogatás „kötelező” jellegét. Sajnálatos viszont, hogy ez a szervezés nem minden esetben jár sikerrel.

Elismerésre méltó a könyvtár tevékenysége az egyetem közművelődési funkcióinak ellátásában, a hallgatók ideológiai és kulturális nevelésében: a könyvtárban rendezett sok és változatos témájú kiállítás is igen jól szolgálja ezeket a célokat.

A könyvtár szerepe az egyetemen kívül

Város és régió, Debrecen, Hajdú-Bihar megye és Tiszántúl a könyvtári ellátás szempontjából nem választható el élesen egymástól. Ha a KLTE könyvtára — legszigorúbban vett egyetemi feladatának értelmében — a debreceni egyetemi bibliográfián dolgozik, ennek kimunkálásával a tájhoz kötődő egyetem tudományos tevékenységét tükrözi, és munkája magától értetődően válik regionális jelentőségűvé is. Éppígy saját állományának feldolgozásával és közreadásával is túllép az egyetem falain, hiszen a régió területéről 147 intézménynek van *közkönyvtári* kölcsönzési kapcsolata a könyvtárral. Ebből 74 debreceni, és a város 32 intézménye veszi rendszeresen igénybe a könyvtár másolat-szolgáltatását. (A reprográfiai munka mintegy 15—18%-át a regionális igények kielégítése alkotja.) A könyvtár szolgálati betűrendes katalógusának külön érdeme, hogy tartalmazza más debreceni könyvtárak anyagát is, s ezzel lehetőséget nyújt bizonyos körülményekre a debreceni tudományos könyvállomány nagy részében.

Kifejezetten a város könyvtári ellátásának érdekében és Debrecen szakkönyvállományának nagyobb hatáskörű használhatóságát szolgálva adja ki a könyvtár négy sorozatban 15 debreceni intézmény, illetve könyvtárhálózat *gyarapodási jegyzékét*, valamint a debreceni könyvtárakba járó *külföldi folyóiratokét*. Mindkét kiadvány igen fontos a város szakirodalmi ellátása szempontjából, és értékes előmunkálat a ma még hiányzó városi gyűjtőköri együttműködés kialakításához is.

A könyvtár szervezeti és működési szabályzatából már idéztük a regionális könyvtári feladatokat. Ezek ellátását lényegesen megkönnyíti (s egyben erkölcsi kötelességgé teszi) a könyvtár számára szolgáltatott *kötelezpéldány-anyag*, hiszen így az állomány — az egyetemi profilon kívül eső területek kötelezpéldányaival kiegészülve — alkalmas a regionális igények kb. 50%-ának kielégítésére. A regionális feladatokat a gyűjtőköri szabályzat is figyelembe veszi azzal, hogy súlyponti területnek minősíti a tisztántúli vonatkozású irodalmat.

A KLTE könyvtárában a regionális könyvtári feladatok ellátásának komoly elméleti alapjai és előzményei vannak, amelyek biztosítékai a „tájékönyvtári” feladatok megfelelő ellátásának is. (Mindezekről és főleg a könyvtár igen értékes regionális bibliográfiai tevékenységéről az egyetemi és a főiskolai könyvtárak miskolci konferenciáján beszámolt Korompai Gáborné, beszámolója a már említett kötetben lesz olvasható.)

Az állománygyarapítás gyakorlatában az egyetemi funkciók elsődlegessége (és a szűkös anyagi lehetőségek) miatt a regionális feladat nem lehet meghatározó tényező, bár a kémiai szakkönyvtár jelentős regionális igényeket is kielégít, és állományának gyarapításakor lehetőség szerint figyelembe veszik a régió gyakorlati szakembereinek igényeit is. Az állományfeldolgozás és a -feltárás területén ki kell emelni — a már említett kiadványokon kívül — a kötelespéldányok nem közvetlenül egyetemi profilú anyagának rendelkezésére bocsátását regionális célokra és a — szintén a kötelespéldány juttatáson alapuló — NTMIR-munkát, melynek előnyeit a régió szakemberei is élvezni fogják majd. Az olvasószolgálat regionális jelentőségét az adatok bizonyítják; a beiratkozott olvasók mintegy 14%-a, a könyvtár forgalmának 90%-a tekintendő „regionális” jellegűnek.

A kötelespéldány-részesedésben, a könyvtárközi kölcsönzésben betöltött szerepén és elméleti-tudományos műhely voltán felül a szocialista országok nemzetközi információs munkamegosztásában, a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerben vállalt, említett részfeladata is növeli a KLTE könyvtárának országos jelentőségét. Ezzel kapcsolatban munkája még túlságosan új ahhoz, hogy részletesen elemezhető, értékelhető legyen. A kezdet mindenesetre biztató, és jogosan kelti azt a reményt, hogy a nemzetközi rendszer végleges kialakulása és zökkenőmentes működése a központtól kapott információk és dokumentumok széles körű hazai hasznosítására nyújt majd lehetőséget a könyvtárnak.

*

Végül összefoglalás helyett álljon itt a szakfelügyeleti vizsgálatról készült beszámoló első két mondata: „A vizsgálat az egyetemi könyvtár tevékenységét egészében pozitívan értékeli. A könyvtár az ország második legnagyobb állományú könyvtárához méltóan látja el funkcióit és igyekszik feladatait teljesíteni.”

Mohor Jenő

A kohászati mágnesszalagos információs rendszer

A METADEX számítógépes tájékoztató rendszer a kohászati tudományok területén. Megalkotója az angol nyelvterület két szakmai egyesülete: az angol *Metals Society* és az amerikai *American Society for Metals*. A METADEX elnevezés a *Metals Abstracts* című referáló folyóirat és a hozzátartozó két index nevéből származik. A három kiadvány átfogja a vas, a fémek és az ötvözetek teljes irodalmát.

A METADEX

A rendszer évente több tízezer közleményt dolgoz fel, amelyből 28—30 ezret tart értékesnek rögzítés és felhasználás céljából. A szakemberek igen gondos értékelésén esik át minden egyes tétel, így a hasznavehetetlen anyagok aránya elenyészően csekély. A regisztrált irodalom 88%-a folyóiratcikk, amely mintegy 1000—1100 szaklapból származik. A fennmaradó 12% műfaji összetétele: kongresszusi előadások és vitaanyagok, tanulmánykötetek egyedi dolgozatai, kutatási jelentések és kisebb részben monografikus művek. A miskolci könyvtár elvégezte a *Metals Abstracts* 1970., 1971. és 1972. évfolyamának elemzését. E szerint sorozati jellegű periodikák nélkül 991 folyóiratot dolgoz fel a folyóirat, mégpedig a következő megoszlásban: Szovjetunió 28%, USA 18%, Anglia 16%, NSZK 6%, Japán 6%, Franciaország 4%, Hollandia 2%, Lengyelország 2%, Magyarország: 0,3%. A folyóiratok 86,7%-át 11 ország, a hiányzó

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárának a METADEX rendszer magyarországi meghonosításában és országos méretű szolgáltatással fejlesztésében elért eredményeit első ízben itt publikáljuk.